

Drápala, Daniel

Dušan Holý (1933) : dvojjediná osobnost – etnomuzikolog a interpret lidových písní

In: *Pod ochranou Kleió : historické obory na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity*. Borovský, Tomáš (editor); Němec, Jiří (editor). Vydání první Brno: Masarykova univerzita, 2019, pp. 96-97

ISBN 978-80-210-9258-7; ISBN 978-80-210-9259-4 (online : pdf)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/141069>

Access Date: 12. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

zvláště na ta témata, kde mohl uplatnit mezioborové přístupy a která byla mimo zájem hlavního badatelského proudu dějin umění, zatímco etnologové zpravidla postrádali adekvátní metodologickou výbavu k jejich odbornému zpracování. Věnoval se proto především terminologii, kategorizaci a systematické, ikonografii či symbolice (souborně *Lidová výtvarná kultura*, 2011). Vedle historické roviny studia neopomíjel ani dobově aktuální problematiku výtvarného folklorismu, neprofesionálního naivního umění a kýče.

Dlouhodobý zájem projevoval R. Jeřábek o bibliografickou práci, kterou po celý život rozvíjel vedle teoretické roviny především v jejím praktickém naplňování. Sám, nebo s ženou Alenou, zpracoval několik bibliografických soupisů oborových časopisů a personálních bibliografií. V této sféře se mu podařilo uplatnit se i v mezinárodních oborových sítích, když od roku 1969 systematicky přispíval do *Internationale Volkskundliche Bibliographie*.

Od osmdesátých let R. Jeřábek autorsky či redakčně participoval na souborných pracích české etnologie, které pomyslně vyvrcholily v pozici jednoho z dvojice hlavních redaktorů třídílné národopisné encyklopedie *Lidová kultura* (2007). Kromě redakční práce zpracoval množství věcných a personálních hesel. Zvláště biografický díl (první svazek encyklopedie) významně formoval také po koncepční stránce. Nadnárodní aspekt vykazuje projekt, který realizoval na přelomu století v podobě *Biografického slovníku evropské etnologie* (2013). Na základě mnohaleté excerpce dostupných zdrojů a za vydatné součinnosti zahraničních konzultantů se Richardu Jeřábkovi podařilo zpracovat 267 personálních hesel reprezentantů jednotlivých národních škol etnologie na území Evropy, jejichž badatelská činnost přerostla regionální a národní dimenze a výraznou měrou obohatila obor v celoevropském měřítku.

Personální bibliografie R. Jeřábka dosahuje k tisícovce položek a vedle vědeckých studií zahrnuje také texty materiálové povahy, lexikografická hesla, soupisy či příspěvky recenzní a polemické povahy. Díky zapojení do mezinárodních vědeckých sítí (např. Société Internationale d'Ethnologie et de Folklore, Mezinárodní komise pro studium lidové kultury v Karpatech a na Balkáně) se mu podařilo již od šedesátých let udržovat nejen osobní, ale i profesní kontakty s předními reprezentanty oboru v tehdejších východním i západním bloku. Vedle prací k historiografii a teorii národopisu/etnologie můžeme z metodologického hlediska oceňovat Jeřábkovy texty v oblasti etnografické rajonizace a především lidové výtvarné kultury a jejich širších geografických a sociokulturních souvislostí. Pro rozvoj etnologie v českém (československém) prostoru jsou ovšem neméně důležité četné podněty, jimiž Richard Jeřábek vstupoval do různých tematických oblastí etnologie a do diskuzí k dalšímu směřování oboru.

Dušan Holý (1933)

Dvojjediná osobnost – etnomuzikolog a interpret lidových písní

V osobě Dušana Holého se snoubí erudice vědce s nebývalým citem pro lidovou píseň a její interpretaci. Zpěvnost vychází stejně jako u jeho bratra Luboše (profesor brněnské Veterinární a farmaceutické univerzity) z rodinných kořenů a hudební tradice rodného Horňácka, kde už jako gymnazista zapisoval zdejší písňovou tradici. Po absolvování gymnázia ve Strážnici navštěvoval D. Holý nejprve Janáčkovu akademii múzických umění, v letech 1952–1956 studoval národopis a hudební vědu u profesorů Antonína Václavíka a Jana Racka. Po tříletém působení v Československém rozhlasu spojil v roce 1959 již natrvalo své profesní působení s brněnskou univerzitou, kde se v roce 1968 habilitoval prací *Problémy vývoje a stylu lidové hudby. Lidová taneční hudba na moravské straně Bílých Karpat* (tiskem v roce 2013). Jmenování profesorem proběhlo v roce 1990. Vedle filozofické fakulty vyučoval etnomuzikologii na Janáčkově akademii múzických umění.

Přestože se interpretace lidových písní vine celým životním příběhem D. Holého (byl mimo jiné dlouholetým sólistou Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů) a nemalé úsilí

věnoval též popularizaci lidové hudební tradice (rozhlavové pořady, hudební nosiče), svými časopiseckými pracemi a knižními tituly si vydobyl respektované místo také na poli vědecké práce. Znalost prostředí mu umožnila věnovat pozornost předním osobnostem hudebního folkloru a nositelům tradice (např. *Múdro sloví primáše Jožky Kubíka*, 1984). Od regionálního a lokálního výzkumu písňových a instrumentálních projevů pokročil již v šedesátých letech k teoreticky koncipovaným pracím zaměřujícím se na problematiku geneze a stylu lidové hudby, rytmiku i variační postupy. Přímou vizionářsky dnes působí participace na prvních pokusech o využití počítačové techniky při klasifikaci a analýze lidové písně, které jsou datovány již do sedmdesátých let.

Setkávání s nepočtenou, kulturně ale výraznou skupinou hornáckých Romů, k níž mimo jiné patřil i známý primáš Jožka Kubík, přivedla D. Holého k zájmu o tuto problematiku. V devadesátých letech si získala široké uznání především práce o genocidě Romů za druhé světové války a její reflexi v romském folkloru *Žalující píseň* (1993, spolu s historikem Ctiborem Nečasem).

V průběhu svého plodného vědeckého života byl D. Holý zapojen v redakčních radách předních oborových časopisů (*Český lid*, *Národopisný věstník*, *Národopisné aktuality*), byl členem studijní skupiny pro systematizaci a klasifikaci lidové hudby, vedl etnomuzikologickou komisi Národopisné společnosti československé a byl členem The Society for Ethnomusicology. Na půdě domovského pracoviště se podílel na kolektivních pracích o Hornácku, Podluží a Brumovicích, Masarykovu univerzitu spolu se svými kolegy reprezentoval také v redakci základního oborového kompendia – encyklopedie *Lidová kultura* (2007). I po odchodu do důchodu udržuje D. Holý nadále jako emeritní profesor úzké vazby s ústavem evropské etnologie.

V debatách o poslání a budoucnosti etnologie formuloval Dušan Holý až vizionářskou myšlenku: „Dokud bude člověk a jeho kultura ve smyslu každodenní kultury lidského života, budou potřeba etnologové, aby ji zkoumali a zaznamenávali.“

Václav Frolec (1934–1992)

Od Moravy do panonsko-podunajského prostoru

Žák Antonína Václavíka zahájil svou pedagogickou dráhu na etnologickém pracovišti brněnské univerzity v roce 1961, když před tím nedlouho působil v hodonínském muzeu. Po absolvování gymnázia byl v roce 1953 přijat ke studiu hudební vědy a národopisu na filozofické fakultě v Brně, v letech 1954–1958 si však zapisoval již jen jednooborový národopis. V průběhu šedesátých let rozvinul svou pedagogickou a vědeckou činnost natolik, že se mohl v roce 1968 habilitovat pro obor slovanská etnografie. Jmenování profesorem proběhlo na počátku devadesátých let.

Václav Frolec pocházel z Ratíškovic a rodný kraj v mnoha ohledech formoval jeho zájem o vybraná témata materiální i nemateriální kultury vesnického prostředí. Několik studií a samostatných publikací věnoval tradičním formám pěstování vinné révy (např. *Jihomoravské vinohradnictví. Tradice a současnost*, 1984), dlouhodobou pozornost směřoval především k problematice lidového stavitelství. Širší veřejnosti se podařilo toto téma prezentovat prostřednictvím díla *Lidová architektura. Encyklopedie* (spolu s Josefem Vařekou, 1983), která již více než tři desetiletí slouží jako výchozí pomůcka k orientaci v problematice nejen studentům a badatelům